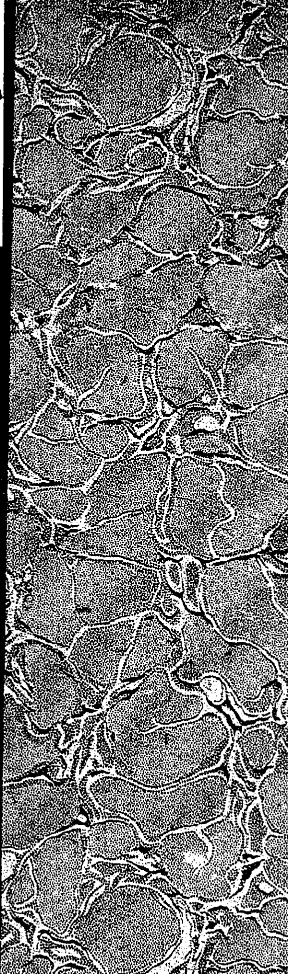
angelii
annei
raphrasi
nonno Facta

UNIVERSITATI BAS

ANTE HOS CCCC. ANNOS CO

SOLEMNIA SAE

A. D. VIII. IDUS SEPTEMBRES ANNI MD

RITE GRATULANT

UNIVERSITATIS TURICENSIS RECT

Koechly, Herm

INEST

DE EVANGELII JOANNEI PARAPHRASI A N

DISSERTATIO.

TURICI,

EX OFFICINA ZÜRCHERI ET FURRER

1860.

I BASILEENSI

ANNOS CONDITAE

SAECULARIA

ANNI MDCCCLX. CELEBRANTI

TULANTUR

SIS RECTOR ET SENATUS.

, Hermanns

EST

RAPHRASI A NONNO FACTA

TATIO.

ICI,

HERI ET FURRERI

0.

UNIVERSITATI BASILEENSI

ANTE HOS CCCC. ANNOS CONDITAE

SOLEMNIA SAECULARIA

A. D. VIII. IDUS SEPTEMBRES ANNI MDCCCLX. CELEBRANTI

RITE GRATULANTUR

UNIVERSITATIS TURICENSIS RECTOR ET SENATUS.

INEST

DE EVANGELII JOANNEI PARAPHRASI A NONNO FACTA

DISSERTATIO.

TURICI,

EX OFFICINA ZÜRCHERI ET FURRERI

1860.

Rector magnifice!
Senatores gravissimi!
Professores ac Magistri
Reverendissimi Consultissimi Experientissimi Amplissimi!

„Vitae summa brevis“ mortalibus nobis concessa ut non tam „spem inchoare longam“ audeat quam re vera ampliorem ambitum explere valeat, tribus opus est, quae arctissimo vinculo jungantur, vivendi momentis, ut non solum in praesentibus strenue laborare atque de futuris bene sperare studeamus sed etiam praeterita pie meminisse sciamus. Animus enim ut in quotidianis rebus unice occupatus et quasi humi defixus facile humilia tantum pusilla misella cogitat, ita imminentibus potissimum fatis inhians per omnia imaginationis suae caela vanas nubes nebulasque venari solet: ad utramque vero curam recte conjunctam sobrieque temperatam ubi accesserit eorum, quae olim ab optimis viris egregie gesta sunt, viva atque perpetua recordatio, tum demum etiam singulis hominibus ea contingit felicitas, ut non solum suam unius quasi diei sed universi generis humani omniumque saeculorum vitam vivere videantur. Bene igitur sapienterque apud omnes gentes, quae quidem humanitatis participes fuerunt, institutum videmus, ut, quibus diebus aut res praeclarae domi militiaeque gestae essent aut clarorum virorum magna ingenia ortum incrementumve cepissent, ii dies festi haberentur et orationibus pompis publica laetitia celebrarentur. Quas inter gentes primum facile locum nostrae tenent civitates, quibus sane non regum natalitia aut principum nuptiae ut feriati dies imperantur, verum per totum fere annum popularia festa agitantur, quae omnia sive ampliora sive exiliora in majorum memoria pie recolenda versari solent.

Hunc igitur morem cum humanum tum popularem secuti quom Vos, Viri gravissimi, ad Universitatis Basileensis ante hos quadringentos annos conditae solemnia saecularia hodierno die rite celebranda ceteras Universitates et Academias amice invitaveritis, eae non dubito quin huic invitationi studiose arreptae legatis literisque gratulatoriis missis responderint omnes. Sed ex magno horum Collegiorum numero haud scio an nulla antiquiores habeat gravioresque causas, quibus ut Vobiscum hujus diei solemnitatem concelebret incitetur, quam nostra Turicensis Universitas.

Haec enim quamquam vix quartam unius saeculi partem emensa in Universitatibus est natu minimis, nec umquam tamen nostrae Urbi scholae defuerunt, quibus juventus ad omnem humanitatem bonasque artes informaretur, quae, postquam ad antiquissimae memoriae collegium Carolinum primum Collegium humanitatis tum instituta et medicum et politicum accesserunt, postremo quasi Academiae in sua membra separatae speciem quandam referebant, et has inter scholas atque Vestram Universitatem tam frequens florensque semper studiorum literarumque intercessit commercium, ut, hujus summa tantum capita si vel celeriter percurrere vellem, libello mihi opus esset hujus scriptionis fines multum supergresso. Sed nec opus est ejusmodi indice, cum ea

certe, quae hac nostra aut patrum memoria facta sunt, omnium adhuc memoria teneantur. Innumerorum Turicensium, qui his tribus proximis saeculis in Vestra Universitate ad summos gradus Academicos pervenerunt, quasi legati nonnulli certe aderunt ex his, qui nostra aetate hunc ipsum honorem a Vobis aut rite adepti sunt aut meritorum praemium ultro acceperunt. Nos vero diserte juvat memoriam resuscitare societatis illius Helveticae virtutum bonarumque artium per longam annorum seriem cultricis, quam ante hos C. annos mense Aprili saecularibus Vestris peractis Isaaci Iselini ejus festi studiosissimi auctoris hospitali mensae adsidentes Salomo Hirzelius, Salomo Gessnerus, Henricus Schinzius cives nostri in ipso valedicendi dolore dextris mutuo datis acceptisque condendam susceperunt, sequentis anni mense Majo Schinznachii cum aliis ejusdem ingenii amicis congregati condiderunt.

Alia memorare possem similiaque consortia etiam ad vitae usum spectantia, in quibus „idem velle atque idem nolle“ Basileensibus et Turicensibus firmissimum exstitit amicitiae vinculum. Sed jam animum ad se rapit sanctissimi illius aevi recordatio, quo ut in Germania ita etiam apud nostrum populum tanta virorum ingenio virtute constantia insignium copia divina humana omnia illustrare emendare provehere summa ope enisi sunt, quo ipso aevo mutuum illud inter nostras respublicas nostrosque cives studiorum officiorumque commercium et celeberrimum fuit et efficacissimum. Choream ducit virorum praeclarorum ille omnium princeps Huldrichus Zvinglius, in Vestra Urbe et puer discipulus et adolescens praeceptor, a Vestra Universitate liberalium artium Magister factus, quem tamen titulum constanti modestia abnuebat semel a Wittenbachio Vestro solum Christum omnium magistrum esse edoctus; signiferum sequuntur ab illo ipso ex Vestra urbe in scholam Carolinam a se reformatam vocati primum Jacobus Ceporinus juvenis „monstrose laboriosus“ post immaturam mortem mollissimis a patrono suo querelis deploratus, tum Conradus Pellicanus exuto monacho literarum Hebraicarum non modo studiosissimus sed etiam „ad stuporem peritissimus;“ adstantem videmus Joannem Oecolampadium eidem illi ecclesiae reformatori, ex quo e Sickingensi „justitiae hospitio“ in Vestram civitatem vocatus ejus „Christianam familiaritatem“ suavi epistolio ultro expetivit, in sacris emendandis socium, in disputatione Badensi vicarium, in colloquio Marburgensi adjutorem, in omni vita conjunctissimum, eidem funestissime exstincto non muneris omnium suffragiis frustra oblati sed ipsius mortis placidissime exspectatae successorem; ante oculos versatur cum Thoma Platero suo nativae simplicitatis ingenuique oris viro diu inter Vestram atque nostram Urbem quasi suspenso Oswaldus Myconius Vestrae Universitatis commilito et Vestrarum primum tum nostrarum scholarum praeceptor, Zvinglii nostri dum vivebat fidissimus assecla defuncti primus vitae scriptor, Oecolampadii Vestri in locum ad summam Vestrae ecclesiae dignitatem a nostrae scholae cathedra evocatus. Claudat agmen, ut ceteros taceamus, Conradus Gessnerus totus quidem noster sed Vestrae Urbi primis docendi rudimentis perpetuaque librorum probe edendorum opportunitate deditissimus, indefessus ille cunctarum et humanarum et naturalium scientiarum sectator, ut lapidum plantarum animalium scrutator ita linguarum literarumque omnium investigator, insigne illius, quae tum studiorum vitaeque erat, concordiae exemplar!

Equidem enim, quamquam non is sum qui „nunc me denique natum“ conquerar, quoties illius saeculi mores cum nostra aetate compono, admirationem mihi semper et prope desiderium movere solet cum divinus ille mentis instinctus, quo inflammati optimi quique pro summis humani generis bonis se suamque vitam devovebant tum amabile illud foedus, quod tum Theologiam et Philologiam communi antiquarum et sacrarum et profanarum literarum studio conjungebat. A qua mira temporum illorum felicitate longissime nos abesse quis tandum infitias ire audeat, qui ipse viderit confusa multarum illarum, quibus hodie vitae commoda atque corporis oblectamenta quaerimus, artium mole quam saepe obruatur unum illud ἓν μέγα, quo solo omnibus temporibus vera beatitudo continetur, animus sui potens omnis humanitatis capax vitiorum osor vanitatum contemptor. Lutherum vero simul cum antiquis literis evangelium et conservari et perdi gravissime praedicantem, Melanchthonem praeceptorem Germaniae non minus scholasticorum antiquitatis studiorum auctorem quam Christianae doctrinae et ecclesiae vindicem, Zvinglium Pindari „lyricorum facile principis praesultorem“ ardentissimum, quem poëtam adire jubet Hebraicae poëseos interpretes, „ut aliquando pellant audaciae inscitiaeque calamitates“, — hos igitur coryphaeos si quis comparaverit cum nostratibus quibusdam theologis, qui monachorum illud „Graeca sunt non leguntur“ cupidissime amplexi adolescentulos declinationum conjugationumque equuleo impositos enecari miserabiliter queritantur, τί ἂν τις λέγοι; Et a veteribus illis concionatoribus, qui eloquentiae praecepta ex Aristotelis rhetoricis exempla ex Demosthenis orationibus sine pietatis detrimento etiam sacro suggestui petebant, quot stadiis distant hodierni isti circulatores, quos sacrae scripturae verba qualicunque versioni exempta conviciis e trivio arreptis vilique abjectae plebeculae sermone enarrare audimus!

Sed nolo laterem lavare, praesertim cum ne nos quidem philologi omni vacare culpa videamur, qui et ipsi a Graecis Latinisque litteris Christianis justo plus abhorreamus. Sed eo magis animus ferebat, ut, quod literarium argumentum more majorum huic gratulatorio libello eligerem, id utriusque scientiae commune ab isto saeculo nostrarumque in eo Universitatum foedere ne nimis alienum esset. Non sane me latebat, „quanta laboraturus essem in Charybdi“ homo prorsus ἀθεόλογος in hoc difficillimum et prorsus ignotum fretum vela immittens: audire magnas jam videor mihi voces in vicem dictitantium illud „num et Saulus inter prophetas?“

Commode tamen succurrebat Nonnus poëta Panopolitanus, qui olim gentilis postquam variam Bacchicorum prodigiorum multitudinem vastissimo Dionysiacorum opere illustrandam sibi sumpsisset novo et metri et sermonis artificio usus, postea — ut haud raro contraria contrariis applicari videmus — idem instrumentum a se inventum adhibuit ad enarrandum Joanneum evangelium, prae ceteris non minus verborum simplicitate quam sententiarum gravitate insigne. Quae res quomodo ei successerit, Melanchthonis indicare juvat verbis, quibus in dedicatione editioni «Haganoae per Joannem Secerium a. MDXXVII.» factae ad Fridericum apud S. Egidium Norinbergae Abbatem praemissa, postquam bonos libros sedulo edendos commendavit, ita pergit: «Hoc consilio et Nonnus editus est, cuius eruditissimum carmen in Johannis Euangelium uice prolixi commentarii esse possit. Ego praedicare non dubito multis locis ab eo me adiutum esse. Speroque fore, ut si alii

legerint, fateantur se quoque ex hoc meliores factos. Etenim quanquam ita religiose servarit Nonnus leges παραφράσεως, ut de suo uix quidquam addiderit Joanni, tamen plerasque sententias mira foelicitate illustrauit. Huius igitur aedificium putemus ex auro constare, qui proxime sequitur archetypum, nec procul ab ipsa historia Euangelii discedit, tamen ut enarret, et adferat lucem obscurioribus sententiis. Volui autem sub tuo nomine R. P. hunc librum publicare, quia cum aliquod ad te munus mittere uoluissem, feci scilicet quod multi solent, de alieno liberalis fui, tibique alienum opus mitto, quod homini amanti pietatis et doctrinae Euangelicae maxime placiturum esse confidebam. Vale.» Nec Melanchthonis commendatio successu caruit. Post Secerium enim, qui primus in Germania ex Aldina editione circa ipsum hujus saeculi initium expressa paraphrasin repetiit, usque ad sequentis saeculi annum XLIV. non minus XXVI. editiones in iisque etiam duae a. MDLXXI. et MDLXXVII. Basileae apud Petrum Pernam prodierunt; nec interpretum studium cessavit post Christophorum Hegendorphinum Joanne Bordato, Erhardo Hedeneccio, Henrico Bollingero in eam provinciam succedentibus. Ex his tamen editionibus praeter principem duae tantum hodieque adhibendae sunt, una Francisci Nansii, quae «Lugduni Batavorum ex officina Plantiniana» a. MDLXXXIX. prodiit, propter notas, «in quibus multa non vulgaria tractantur», pro illis temporibus doctas sane atque ad interpretandum et comparandum cum archetypo Nonnum haud contemnendas. Contra in interpolando Nonno incredibili credulitate versatus est. Nam cum jam Joannes Bordatus, cujus editio «Parisiis ex officina Caroli Perieri» a. MDLXI. prodiit, «ad octoginta versus operi manco se restituisse ex manuscripto codice Jacobi Salomonis» aut turpi errore aut impudente mendacio praedicavisset, Nansius non solum hos — erant vero non LXXX sed tantum LXVIII — tamquam genuinos recepit sed etiam, receptae lectionis ubicunque vel voculam a Nonno praetermissam videret, eam vel uno vel pluribus versibus exposuit, ut non minus CCCLXIX. versus a se adtextos esse gloriatus sit. Aliam prorsus viam iniit Fridericus Sylburgius criticorum illius temporis facile princeps, qui in editione sua primum «ex Hier. Commelini typographio» a. MDXCVI. emissa textum ex Aldina paucis mutatis propagatum «cum Palatinae bibliothecae libro ante CCCC annos exarato diligenter contulit, et quae vel codex ille vel ipsius alienaeve conjecturae ei in transcursu suggerebant, paucis annotavit.» Patet hunc primum certa emendandae paraphrasis fundamenta jecisse, quamquam ipse quoque Bordati versus, quos tamen «Nonni stilum haud referre» ipse vidit, exceptis XXXIX. illis initio capitis VIII. narrationem de muliere adultera tenentibus retinuit omnes, etiam a Passovio, qui satis ambigue de iis p. VII. admonuit, male servatos: sunt ibi 12, 18. 59 sq. 94. 125—128. 147 sq. 13, 135. 14, 49. 57 sq. 77 sq. 115. 15, 81. 95—97. 16, 91. 17, 3 sq. 40. 85 sq. 18, 107. 133 sq.

Tum vero, qui ultimus ex hisce antiquioribus nostro libello operam operosissiman navavit, Nicolaus Heinsius in Aristarcho sacro sive ad Nonni in Johannem Metaphrasin Exercitationibus, qui liber «ex officina Elzeviriorum» primum a. MDCXXVII. tum a. MDCXXXIX. prodiit, potius deterruisse homines a tractanda metaphrasi quam allexisse ad eam et adjuvisse videtur: tam inexorabilem et haud raro injustum styli Nonniani judicem egit, tantis doctrinae undecunque conquisitae molibus omnia obruit et quasi obscuravit, ut, quae insint ad Nonnum ipsum aut explicandum aut emendandum aut cum evangelio comparandum, denuo investigando ipse reperire

quam e vastissimo gurgite expiscari percontando malis. Itaque cum etiam nostratium theologorum doctissimi illud *μέγα βιβλίον μέγα κακόν* prorsus neglegere videantur, veniam paratam mihi fore spero, si ego homo Laicus sanctas illas opes intactas reliquero meis ipsius viribus contentus.

Post Heinsium nemo ad Nonni paraphrasin tractandam accessit, si Ottonem Baumgarten-Crusium excipias, qui «spicilegium observationum in Joanneum evangelium e Nonni metaphrasi Jenae a. MDCCCXIV.» edidit, quem libellum nec nancisci potui nec umquam vidi, et Franciscum Passovium, cujus ex schedis Nicolaus Bachius solam, quae nostris usibus commoda est, Lipsiae 1834 publicavit editionem. Passovius ut Aldinae et codicis Palatini lectionibus ita superiorum criticorum conjecturis ad emendanda Nonni verba haud indiligenter usus nec omnia tamen ab aliis maximeque a Wernickio horum poëtarum gnarissimo inventa recepit, et ipse pauca tantum ex multis, quae restant, emendavit — quorum bonam partem notavit God. Hermannus in egregia recensione, quam de eo libro annalibus Zimmermannianis a. 1834 p. 987 sqq. inserendam curavit —, nec quidquam ad comparandum Nonnum cum evangelio contulit. Adhibuisse id se Constantinus Tischendorfius in novissimae editionis praefatione p. XXIII. «singulari studio» testatur quidem, praetermisit vero longe plurima, quod tamen operosissimo Novi Testamenti gloriosissimoque equiti minime vitio verterim.

Contra in recensenda paraphrasi ita procedendum est, ut criticus, ubi quam possit summam cum poëta ipso contraxerit familiaritatem, accuratissime ejus verba cum evangelii verbis componat, ut quomodo ille in circumscribendo eo versatus sit penitissime perspiciat. Feci ego id cum antea tum nuper recens a Dionysiacorum editione atque Nonni rationem ita mihi videor perspexisse, ut de perpaucis pusillisque rebus anceps meum haereat judicium. Recte de illa ratione in universum judicavit Melanchthon poëtam proxime secutum esse archetypum, quod fecit ea fide et religione, ut singulos versus ad unum omnes, versuum partes sententiarumque membra tantum non ubique eodem ordine redderet. Sed suo more et repetitionibus gavisus est et synonymorum epithetorumque sesquipedalium cumulatione et circumscriptionibus verborumque similium ambagibus, cujus moris exemplum adscribere sufficit praeter garrulum illud celeberrimo *Ἴδε ὁ ἄνθρωπος* substitutum 19, v. 25

ἠνίδε ποικιλόνωτος ἀναίτιος ἵσταται ἀνήρ

ipsum initium, in cujus freto vides ipsa evangelii verba quasi naufraga natare:

Ἄχρονος ἦν, ἀκίχητος, ἐν ἀρρήτῳ λόγος ἀρχῇ,
ἰσοφυὴς γενετῆρος ὁμήλικος υἱὸς ἀμήτωρ,
καὶ λόγος αὐτοφύτοιο θεοῦ γόνος, ἐκ φάεος φῶς,
πατρὸς ἔην ἀμέριστος, ἀτέρμονι σύνθρονος ἕδρῃ,
καὶ θεὸς ὑψιγένεθλος ἔην λόγος.

Ubi v. 3 ex 16, v. 30. 20, v. 142 *γόνος* scripsi pro *φάος*, quod nimium lucis frustra interpungendo mitigare studuerunt. Ipsam doctrinam etsi verbosissime enarratam religiose servavit, nec de suo quidquam addere ausus est, nisi ubi res externae simpliciter indicatae ad accuratiorem descriptionem quasi invitare viderentur, ut exempli gratia 4, 32 Christi cibum recusantis gestus, 9, 1 sqq. caeci hominis natura et curatio, 11, 29 Mariae excitatae ex luctu et gaudio mixta animi sensa, ibid. 39 sqq. Lazari resuscitatio, 19, 23 sqq. crucis supplicium, 21, 6 sqq. Petri piscatio. Raro ali-

quid pristinae rhetoricae ornandi gratia retinuit, ut 12, 43 sqq. ubi narrat Pharisaeos consilium cepisse,

— — — — ὄφρα καὶ αὐτὸν
Λάζαρον ἀχλυόεντι πάλιν πέμψωσι βερέθρῳ
νόστιμον ἐκ νεκύων, ἑτέρῳ κτείνοντες ὀλέθρῳ
πότμον ἔτι πνείοντα παλαίτερον, ὄφρα τις εἴπῃ·
«Λάζαρος οἶτον ἄλυξε καὶ οὐ φύγεν ἀρχιερῆας.»

Haec ipsa, quam breviter adumbravimus, fides jam per se suadere videtur, ut Nonnum putemus studiosissime cavisse, ne quid sacri de corpore evangelistae periret. Itaque per se haud male poëtae animum noverant Bordatus et Nansius, cum, quae evangelii verba apud illum neglecta viderentur, temporum injuria perdita existimarent. Et sane ut Dionysiaca ita etiam paraphrasin lacunis deturpatam esse interrupta verborum rerumque continuitas aliquot locis tam aperte clamat, ut eos simpliciter enumerasse sufficiat. Longissima quidem lacuna est post 6, v. 163, qui versus ὑστατίης ὅτε φέγγος ἐλεύσεται ἠριγενείης bis fere idem positus in causa fuit, ut intermedia respondentia evangelii versibus 8, 41—54 errore omitterentur. Plures versus exciderunt post 4, v. 133, ubi verba evangelistae Καὶ — εἶπεν desiderantur; tum in lacus Bethesdae descriptione 5, v. 6 in medio versu; post 8, v. 101, ubi perierunt quibus evangelii v. 38 exprimeretur, atque ibid. circa v. 108; post 12, v. 58, ubi illa Ὡσαννά et quae sequuntur vix puto abfuisse; ibid. post v. 124, ubi evangelii v. 32 et 33 nec per se abesse potuisse patet et a Nonno lectos esse ex v. 132 sqq. apparet; post 14, v. 76, ubi evangelii v. 20 periit. Unus tantum versus periit post μενοινῆς 2, v. 59; ibid. v. 116 post ἐόν in medio versu; post ἀπιθήσῃ 3, v. 170; post πηγῇ 4, v. 188; post ἀκούσας, ubi omitti non poterat ὅτι Ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν, 4, v. 214; ante et post 5, v. 144 ταῦτά με κηρύσσει καὶ ἐρεύγεται ἔμπεδον αὐδήν; post τοῦτον 7, v. 103; post πομπῆς ibid. v. 108; ante ὑμῖν αὐτὸς ἔλεξα 8, v. 133; post μύθῳ ibid. v. 174, ubi evangelii verba καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτὸν etiam a Nonno lecta esse sequentium antithesis docet; post Σιλωάμ 9, v. 62, ubi gravissima imperii pars de abluendis oculis omitti non poterat; 9, v. 145 ante ἰωῆς in versus clausula; post μανέντες 10, v. 130; 11, v. 3 post Μαρίης in medio versu, ubi Mariam et Martham sorores esse non poterat omitti; post ἀοιδή 13, v. 81; post Σίμων ibid. v. 152; post ἑτοίμης 21, v. 29.

De caeteris locis omnibus, ubi Nansius aliique aliquid Nonnici poëmatis periisse putaverunt, recte jam judicavit Sylburgius, qui Bordati versibus rejectis «vt conjectare liceat,» inquit, «exemplar quod in sua metraphrasi secutus est Nonnus, a nostri temporis editionibus aliquantum variasse.» Verum hoc esse jam demonstrare conabar ita, ut illos locos breviter pertractem omnes. In subsidium vocavi editiones Lachmanni majorem, cui Berolini a. XLII. editae «Philippus Buttmannus lectionis auctoritates apposuit,» Tischendorfii septimam, quae Lipsiae sumptibus Winteri proximo anno prodiit «apparatum criticum omni studio perfectum» tenens — ex quorum duumvirorum amplissimis copiis criticas notationes hausi sed brevissime tantum indicavi —, denique ipsius Buttmanni Teubnerianam a. LVI, qua ille N. T. «ad fidem potissimum codicis Vaticani B recensuit.»

Secernendi vero sunt ii loci, in quibus cum Nonnus evangelistae verba paullo liberius expresserit, ea res fraudi fuit antiquis interpretibus. Ita 1, 12 verba *τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ* non dubito quin suo more conjunxerit cum iis, quae modo antecesserunt *ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν*, hoc modo v. 31 sq.

ὅσοι δέ μιν ἔμφρονι θυμῷ
ἀπλανέες δέξαντο καὶ οὐ νόον εἶχον ἀλήτην.

Ibid. 29 *λέγει* inest in versu vere Nonniano

δάκτυλον ὀρθώσας ἐπεδείκνυε μάρτυρι λαῷ.

Nec aliter ibid. 49.

4, 7 quod et *ἀντλῆσαι ὕδωρ* et *λέγει αὐτῇ* post *ἠθάδα κάλπιν ἔχουσα* et *ᾔτεεν ὕδωρ* exprimendum putavit Nansius, mirum est. Nec ibid. 8 *ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν* Nonnus post suum *ἰδὼν ἐπιδόρπιον ὥρην* circumscribere necesse habuit. Liberius etiam in eodem dialogo 17 sq. *λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς Καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω· πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνήρ· τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας* poëta transtulit v. 82 sqq. hoc modo:

Θεὸς δ' ἤλεγξε γυναῖκα·
« οἶδα, γύναι, μετὰ πέντε νόθον τεὸν ἕκτον ἀκοίτην·
πέντε γὰρ ἔλλαχες ἄνδρας ἀμοιβαδὸν ἄλλον ἐπ' ἄλλῳ,
καὶ νῦν ὃν μεθέπεις, οὐ γνήσιός ἐστιν ἀκοίτης·
τοῦτό μοι ἀτρεκέως μυθήσαο. »

Ubi quod post v. 83 intrudebat Nansius *καλῶς εἶπας ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω* nusquam commode inseri posse patet.

Ibid. 29 *μή τι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;* suo jure ita expressit:

— — — — *ἦ ῥά νυ Δαβὶδ*
οὗτος ἀριστογόνοιο βοώμενος υἱὸς ἱκάνει;

Insolita libertate Judaeorum interdictum 5, 10 *Σάββατόν ἐστιν, οὐκ ἔξεστίν σοι ἆραι τὸν κράβαττον* praemissa de suo Sabbati mentione in interrogationem convertit v. 38 sq.

εἴρεον, ὅστις ἄνωγεν ἑῇ σημάντορι φωνῇ
λέκτρον ἀερτάζοντα παλινδίνητον ὁδεύειν,

cui interrogationi apprime convenit sanati hominis responsum:

καὶ φθονεροῖς ἀπάμειπτο σοφῷ θεοπειθέι μύθῳ·
« ὅστις ἀπὸ κλιντῆρος ἀνεζώγρησε πεσόντα,
οὗτος (v. *αὐτὸς*) *ἐμοὶ κατέλεξεν ἀερτάζειν καὶ ὁδεύειν. »*

Ibid. 43 verba *ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ* suo more expressit v. 165 sq. per *νόθος ψευδώνυμος ἀνὴρ ἀντίθεος*. Nec 44 inter evangelistae verba *πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι* atque inter poëtae versum

πῶς δέ με, πῶς δὲ δύνασθε θεοῦ λόγον υἷα γεραίρειν

quidquam est discrepantiae.

6, 2 ἠκολούθει δὲ αὐτῷ ὄχλος πολύς cum Nonnus v. 3 verbis συνεσσεύοντο δὲ λαοὶ expresserit, utrum legerit adjectivum necne, dijudicari nequit.

Ibid. 34 πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον satis indicavit scribens: αἰθέρος ἄρτον ὄπασσον ἐτήτυμον εἰλαπινάζειν.

Ibid. 58 οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς perspicue sic transscripsit:

ζωῆς ἄφθιτος ἄρτος ἐτήτυμος οὗτος ἀκούει.

7, 26 καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν satis inest in v. 99

ἀμφαδίην ἀδόνητος ἐρεύγεται ἤθάδα φωνήν.

Ibid. 28 διδάσκων — καὶ λέγων post ἰάχησεν non opus erat diserte exprimeretur, quamquam num invenerit inutilia participia, etiam propter librorum variationem quaeri potest.

8, 14 alterum πόθεν ἔρχομαι καὶ ποῦ ὑπάγω suo more expressit per πόθεν γενόμην, πόθεν ἔστην.

Ibid. 21 verba ζητήσετέ με insunt in Nonnianis ἀφραδέεσσιν ἐν ἤθεσι πάντες ἀλῆται.

9, 36 ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτὸν in ὄφρα γεραίρω mutavit.

10, 5 ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν commodissime in ξείνου δ' οὐκ ἀίουσι transire potuit.

Ibid. 19 verbis διὰ τοὺς λόγους τούτους respondet Nonni ἀκούσας. Supra 7, 43 δι' αὐτὸν prorsus omisit.

12, 4 ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι in δολοπλόκος contraxit.

Ibid. 20 Ἦσαν δὲ Ἕλληνές τινες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσουσιν ἐν τῇ ἑορτῇ integra in suum sermonem transtulit v. 84 sq.

Καί τινες Ἑλλήνων ἔσαν ἀνέρες, οἳ τότε πολλοὶ
θεσπεσίης ἀνέβαινον ὀπιπευτῆρες ἑορτῆς.

Ibid. 28 Nonnus cum quibusdam legit δόξασόν μου (non σου, quemadmodum nunc ubique legimus) τὸ ὄνομα idque simpliciter in υἷα τεὸν κύδαινε convertit, filii nomen substituens vocativo Πάτερ, quem evangelista ante δόξασόν posuit.

13, 5 Nonnus tantum transscripsit καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, haud inficete: nam Petrum, antequam Dominus ad abstergendos primi discipuli pedes accesserit, intercessisse probabile est. Nec tamen quae sequuntur καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος aut ignoravit aut neglexit, sed aptius cum prima lintei commemoratione conjunxit v. 20 sqq., quae sic scribenda sunt:

καὶ λινέην λαγόνεσσι νόθην ἐξώσατο μίτρην,
σφίγξας σκληρὸν ὕφασμα, τόπερ φάτο Θυμβριὰς αὐδὴ
λίντεον, ἰκμαλέοιο ποδὸς μακτήριον ἀνδρῶν.

Θυμβριὰς pro eo, quod Aldina habet θυμβεὰς, jam antiqui editores invenerunt, cum in novissima editione τυμβιὰς legatur sine ullo sensu; tum λίντεον commendavit Hermannus in rec. l. p. 992, qui idem pro ἀλητήριον Aldinae, quod in ἀλκτήριον male mutabant editores, θελκτήριον conjecit. Rectum subministravit ipse, quem adduximus, evangelista.

Ibid. 23 ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς transiisse videtur apud Nonnum in epitheton ἀγχιφανὴς ἀνέκειτο φιλοστόργου βασιλῆος, nisi quis formulam quippe ex 19, 26 intrusam Nonnum prorsus nescivisse putet.

14, 4 legit καὶ ὅπου ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδὸν idque breviter expressit per Ἐμὴν ὁδὸν ἴστε καὶ αὐτοί.

15, 26 ὁ παράκλητος etiam per πνεῦμα expressit, quod simpliciter non addito τῆς ἀληθείας in sequentibus legit. Vice versa 16, 13 pro ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας tantummodo παράκλητος posuit.

16, 23 ἄν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου. Ultima verba epitheto continentur v. 85

ὅσσα γὰρ αἰτήσητε θεοκλήτῳ τινὶ φωνῇ.

Similiter infra v. 97 sq.

Καὶ θεὸν αἰτήσητε πολύλλιτον ἤματι κείνῳ
εὐχωλαῖς ὁσίησι (sic!).

17, 11 καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσίν, κἀγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι habuit omnia et reddidit, sed liberius v. 32 sq.

Κόσμῳ δ' οἳ μὲν ἔασιν, ἐγὼ δ' ἄρα γαῖαν ἐάσας
πρὸς σέ, πάτερ, παλίνορσος ἐλεύσομαι.

18, 4 πάντα τὰ ἐρχόμενα. Apte substituit μέλλουσαν ἀνάγκην.

Ibid. 39 ἐν τῷ πάσχα commutavit cum πάτριόν ἐστιν ἐτήσιον.

19, 14 ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα adeo accuratius illustravit v. 66:

Ἕκτη δ' ἦν ἐνέπουσι προσάββατος ἔτρεχεν ἠώς,

ubi ἔτρεχεν pro eo, quod vulgo legitur ἔπλετο, jam dudum emendavit Hermannus Orph. p. 819.

Ibid. 16 παρέδωκεν — ἵνα σταυρωθῇ eleganter mutavit in ἀδίκῳ παρέδωκεν ὀλέθρῳ.

Aliis locis prorsus otiosa a Nonno ignorantur, ut 1, 52 καὶ λέγει αὐτῷ in media Christi oratione; 7, 11 καὶ ἔλεγον, postquam ἐζήτουν per φιλίῃ μάστευον ἀνάγκῃ circumscripsit; ibid. 43 δι' αὐτόν. Haec pro exemplis sufficiant!

Sed jam ad ipsos locos accedimus, in quibus Nonnus evangelii Joannei orationem plus minusve breviorem, quam qualem nunc habere solemus, legisse videtur. Initium facio ab iis locis, de quibus etiam theologorum auctoritatem mihi non adversaturam spero, ubi decurtatus Nonni textus etiam ab aliis testibus agnoscitur. Primum hujus generis locum tenet celeberrima de muliere adultera narratio 7, 53—8, 11, quam cum tot aliis testibus etiam Nonnus ignorat, qua de re non opus est quidquam addatur.

De ceteris locis accuratius dicendum. Ita statim 1, 26 sq. recepta quidem lectio haec est; Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι, μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, [αὐτός ἐστιν] ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, [ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν·] οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος etc. Sed verba uncinis inclusa damnantur a L(achmanno) T(ischendorfio) B(uttmanno), absunt a codice Vaticano B, qui nec ὁ habet ante ὀπίσω positum. Quid vero Nonnus? Ipsum audiamus:

ὑμέας αὐτὸς ἔκανον ἐγὼ καθαροῖο λοετροῦ
ὕδατι βαπτίζων, καὶ ὀπίστερος ὅστις ἱκάνει,
σήμερον ὑμείων μέσος ἵσταται, οὗ ποδὸς ἄκρου etc.

Quis hic et post ἱκάνει et post ἵσταται lacunam esse cum antiquis editoribus sibi persuaserit, quam

potius haec tantum in suo evangelio habuisse verba poëtam intellexerit: *μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος* etc.?

1, 36 celeberrima verba *ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου* omittunt tantum non omnes; Nonnus vero nec hic habuit nec supra 29, ubi ab omnibus tenentur.

3, 15 *ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτὸν [μὴ ἀπόληται ἀλλ'] ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον* verba uncinis inclusa rejiciuntur a LTB; ea nec hic nec sequente versu habuit Nonnus.

5, 16 *καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι* etiam a LTB ejiciuntur, quibus verbis ejectis, si quid video, in eandem ruinam in 18 *διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι* comparativus trahitur jam quo referatur incertus. Eum vero ignoravit poëta v. 65 sq.

οὗ χάριν Ἑβραῖοι δολίῳ μάστευον ὀλέθρῳ
Χριστὸν ἀποκτανέειν.

Ibid. 25 verba *καὶ νῦν ἐστίν* omitti in evangeliis Vercellensi et Veronensi adnotavit Buttmannus, nec sane hic, ubi de mortuis divini filii voce excitandis sermo est, quadrare videntur. Nonnus quidem nec ea habuit nec quae male membra arctissime juncta — *ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ὅτε οἱ νεκροὶ* — separant *ἀμὴν* etc. quippe qui v. 93 sqq. ita scripserit:

εἰς κρίσιν ἐσσομένην (v. male *ἐρχομένην*; cfr. v. 116) *οὐκ ἔρχεται, ἀλλ' ἐπ' ἐκείνην*
ζωὴν ἀμβροσίην, τὴν οὐ χρόνος οἶδεν ὀλέσσαι,
ἵξεται ἐκ θανάτοιο μετάτροπος· ἀπροϊδὴς γὰρ
μαῖα παλιγγενέων μερόπων νεκυοσσόος ὥρη
ἵξεται ὀψιτέλεστος, ἀναυδέες ὁππότε νεκροὶ
αὖτις ἀναζήσουσιν (sic!) *ἀνοστήτων ἀπὸ κόλπων.*

6, 1 *τῆς Γαλιλαίας* praeter Nonnum etiam Irenaeus aliique omittunt.

Ibid. 11 recepta lectio erat: *διέδωκεν [τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ] τοῖς ἀνακειμένοις.* Sed verba uncinis circumdata, quae cur intrusa fuerint apertum est, non solum Nonnus ignoravit sed etiam LTB ex optimorum testium auctoritate deleverunt.

Ibid. 15, ubi vulgo hodie legitur *ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος*, Nonnus profecto nec *πάλιν* nec *αὐτὸς μόνος* habuit; et *πάλιν* quidem cum Origene testes bene multi omittunt, *αὐτός* certe deest in evangelio Veronensi. Utrumque recte, nisi fallor: Jesus enim, qui jam in monte versabatur, in ejusdem locum paullo editiorem secedit, quo discipulos eum non comitatos esse tam aperte ex sequentibus prodit, ut solum eum fuisse non necesse esset addi. Glossatorem hic versatum esse additamentum docet codicis D *κἀκεῖ προσηύχετο.*

Ibid. 39 Nonnum non invenisse, quod hodie ubique legitur *ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ*, sed cum cod. D—*μὴ ἀπολέσω μηδὲν* accurata docet interpretatio *ὄφρα κεν, ὧν γενέτης ἐμὸς ὤπασε, μηδὲν* (sic! v. male *μηδέν'*) *ὀλέσσω.*

Ibid. 64 *ἐξ ὑμῶν* in Nonni libro non fuisse arguit etiam varia sedes, quam haec verba in quibusdam codicibus tenent. Idem de *τοὺς δώδεκα* 70 dicendum, quod etiam in uno codice deest.

7, 32 *καὶ οἱ Φαρισαῖοι* et 45 *καὶ Φαρισαίους* non habuisse Nonnum etiam librorum in priore loco discrepantia monstrat.

8, 52 *εἰς τὸν αἰῶνα*, quibus post *οὐ μὴ γεύσηται θανάτου* commode carere possumus, cum Nonno etiam cod. D aliique testes omittunt.

10, 26 *καθὼς εἶπον ὑμῖν* etiam damnant LB.

Ibid. 31 et 11, 38 *πάλιν* in aliis etiam libris deest.

13, 24 *εἰπέ* cum Nonno etiam Origenes omisit.

14, 14 *ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.* Versum excepta particula *ἐάν*, pro qua *ὅτι ἂν* legimus, ex antecedente ad verbum exscriptum etiam alii testes omittunt, rectissime, si quid video.

19, 16 *καὶ ἤγαγον*, quod in recepta additur post *Ἰησοῦν*, jam LTB deleverunt. Item 21, 3 *εὐθύς*, quod vulgo post *πλοῖον* legebatur.

Alios locos, in quibus decurtatus Nonnici evangelii textus partim certe testimoniorum indiciis adjuvatur, infra passim inveniemus.

Accedimus enim jam ad eos locos, quos solus Nonnus breviores habuisse videtur, quam quales hodie in omnibus libris leguntur. Eorum agmen ducunt aliquot sententiae, quae cum hodie membro causali per particulam *ὅτι* adjecto fulciantur, etiam sine hoc fulcro optime stare possunt, id quod cum ex reliquis evangelistae verbis simpliciter perlectis tum ex Nonni paraphrasi cuique sine praejudicata opinione judicanti tam clare patet, ut hos locos simpliciter enumerare fere sufficiat. Quid quod mihi quidem bona adeo horum locorum pars multo aptius proferri videtur, si cum Nonno nostro ab inutilibus adeoque ineptis glossematis liberentur? Sed de ea re breviter tantum admonere non pluribus edissere volo, ne in theologorum provinciam invasisse arguar. Abfuerunt igitur a Joanneo evangelio, quod poëta versabat, haec additamenta:

1, 30 *ὅτι πρῶτός μου ἦν*, quod ex 15 irrepsisse videtur.

4, 22 *ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν*, quae gloriatio Judaeorum vaniloquentiam sapit, sed a verae religionis praedicatione, quam Christus mulieri Samaritanae revelat, alienissima est.

7, 35 *ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν*, quod supervacaneum esse sequente statim 36 verborum a Christo pronuntiatorum *Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὑρήσετέ με* indignabunda repetitione non est quod multis verbis probetur.

Porro 8, 22 *ὅτι λέγει Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.*

9, 17 *ὅτι ἤνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς.*

10, 4 *ὅτι οἴδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ.*

11, 9 *ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει* et 10 *ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.*

12, 18 *ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον*, quod prorsus inutile esse post *ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτι τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν. διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος* nemo non mihi concedet.

14, 28 *ὅτι ὁ πατήρ [μου] μείζων μου ἐστίν*, qua ratiocinatione antecedentem sententiam *εἰ ἠγαπᾶτέ με*,

ἐχάρητε ἄν; ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα satis mire probari fortasse non meum tantum hominis Laici est judicium. Theologi «certant et adhuc sub judice lis est»!

15, 5 ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν, quo egregium simile de vite atque racemis satis superque illustratum male turbatur post clausulam, quam et ipsam Nonnus habuit his tantum verbis plene conceptam: ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα· ὁ μένων ἐν ἐμοὶ (vulgo additur κἀγὼ ἐν αὐτῷ), οὗτος φέρει καρπὸν πολύν. Etiam supra 4 tantum μείνατε ἐν ἐμοί habuit omisso κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Utroque loco constructio his additamentis paullulum turbatur.

Ad hos proxime accedunt alii loci, in quibus similiter membrum causale per conjunctionem γάρ adnectitur:

4, 47 ἤμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν, quod haud scio an ex centurionis ipsius oratione 49 κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου confictum sit.

5, 13 verba ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ causam non satis commodam continere videntur, qua factum sit, ut homo aegrotus quis se sanaverit nesciverit, cum is, ubi primum valetudinem recuperavit, e loco illo excesserit.

8, 42 οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν sententia trita hic eo magis otiosa est, quoniam aliud causale membrum praecedit haud dissimile: ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἥκω.

Tum quidam succurrunt loci, ubi similiter per ἵνα ad explicandum consilium additur membrum, quo facile carebimus. Ita 12, 42 ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται. 16, 24 ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη. 17, 1 ἵνα [καὶ] ὁ υἱός [σου] δοξάσῃ σε, ubi T Nonnum pro omisso καὶ testem adducens spurio versu in Passoviana editione retento se falli passus est.

His adjicere placet aliquot locos, ubi verba quaedam, quibus res per se perspicua diserte explicatur, Nonnus non legit. Sunt vero haec: 1, 19 ἐξ Ἱεροσολύμων, quam urbem sacerdotum et Levitarum mentione satis indicari nemo non negabit; ibid. 28 ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων, quae verba post notationem, quae antecedit, ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου vix desiderantur.

2, 23 θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει, quae verba hic quidem vix satis quadrant, cum post ἀρχὴν τῶν σημείων initio capitis enarratam alterius adhuc miraculi nulla est mentio facta. Intrusa videntur ex 6, 2.

3, 23 ἐν Αἰνών, ubi ad designandum locum sufficit quod expressit Nonnus ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ.

10, 40 verba εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων καὶ ἔμενεν ἐκεῖ iterum geographicam sapiunt sapientiam, quam aliquoties modo habuimus.

Ejusdem generis habemus 12, 21 accuratiorem de Philippi patria notationem τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἠρώτων αὐτόν, qua omissa Nonnus nihil reperit nisi προσῆλθον Φιλίππῳ λέγοντες Θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν. Quod hodie ante Θέλομεν legimus Κύριε, etiam ab aliis omittitur. Tum 13, 2 Ἰούδα Σίμωνος Ἰσκαριώτου, ubi ultima verba paullulum turbata in fontibus prorsus omisit; itemque ibid. 26. Huc etiam pertinent 19, 25 Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ, ibid. 38 Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθίας et 21, 2 Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας, quorum nihil apud Nonnum invenitur.

5, 23 τὸν πέμψαντα αὐτὸν hic quidem, ubi brevissime pater atque filius componuntur — ἵνα

πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα· ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα —, cum Nonno melius rejici videntur. Sequenti versu *τῷ πέμψαντί με* simpliciter in *ἐμῷ τοκῆι* transformavit. Quod saepius fecit, ut 8, 16. 18. 12, 49.

6, 19 *καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινομένου* quamquam facit ad narrationis tenorem illustrandum, quin etiam abesse possit, nemo non concedet. Magis etiam suspectum ibid. 24 *ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν* (ubi in aliis *αὐτὸν* legitur), quoniam nulla causa fuit, cur multitudo Jesum, quem non vidisset navem conscendere, Capharnaumi esse suspicaretur.

7, 10 tantum habuit *ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη εἰς τὴν ἑορτήν* (sic!), haud scio an recte. Nam quae proxima sunt *οὐ φανερῶς, ἀλλὰ ὡς* (quod multi omittunt) *ἐν κρυπτῷ* intrusa videntur propter ea, quae jam sequuntur *οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν* etc. Verum enim vero non quia clam, sed quia serius quam fratres ad festum ascendit, aliquamdiu eum quaerebant Judaei.

14, 26 simpliciter legit *ὁ δὲ παράκλητος ὑμᾶς διδάξει* omissa longiore glossa *τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος*, quae incommode post *παράκλητος* intruditur.

Postremo abfuit a Nonni codice 18, 28 *ἦν δὲ πρωί* inutile post galli cantum modo memoratum, 19, 13 *ἐπὶ βήματος* certe non necessarium; fuit in eo 20, 16 solum *Ῥαββουνί* sine interpretatione.

Aliis locis Nonnus ea ignorat, quae a l i u n d e r e p e t i t a videntur. Hic ante omnia ii loci enotandi sunt, in quibus sollemne illud *ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν* aut non legit aut versu repetere dedignatus est. Reddidit sane 1, 25 v. 209:

μάρτυρον ἐμπεδόμυθον ἀμὴν ἀμὴν σέβας ἔστω

itemque 5, 24 v. 89 substituto *πάλιν* pro *σέβας*, tum 10, 1 *μάρτυρος ἀστυφέλικτος ἀμὴν ἀμὴν λόγος ἔστω*, itemque 3, 20 substituto *ἐμπεδόμυθος* pro *ἀστυφέλικτος*. Tum 16, 20 per *ὅρκιον ἐμπεδόμυθον ἀμὴν ἀμὴν ἀγορεύω*. Sed omisit 3, 3. 5. 5, 25. 6, 26. 32. 8, 34. 58. 10, 7. 12, 24. 13, 16. 21. 38. 14, 12. 16, 23. 21, 18. De his singulatim dicere inutile est.

Majoris momenti alii sunt loci. Ita 3, 31 sq. recepta lectio haec est: *ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς ἐκ τῆς γῆς ἐστὶν καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ· ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν, καὶ ὃ ἑώρακεν καὶ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ.* Verba post minimum spatium repetita *ἐπάνω πάντων ἐστίν* cum cod. D Hilarius omittit, suspecta esse etiam particula quae sequitur *καί* arguit in multis libris omissa et a LTB damnata. Nonnum si audimus v. 155 sq.

ὃς δὲ δι' αἰθερίου θεοδέγμονος ἵκετο κόλπου,
φθέγγεται οὐρανόθεν τόπερ ἔκλυεν,

hunc simpliciorem nec minus perspicuum habebimus evangelii textum: *ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος ὃ ἤκουσεν, τοῦτο μαρτυρεῖ.*

5, 40 *καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με [ἵνα ζωὴν ἔχητε]*. Ultima, quae uncinis sepsi, sine necessitate repetuntur ex 39 *ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν*. Nec illic in codicibus quibusdam *αἰώνιον* deest, quod sane, si membrum repetitur, aegre desideratur.

7, 50 *λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, [ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν πρότερον, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν]*. Ultima, quae uncinis sepsi, vario modo in libris tradita ignoravit Nonnus: ex 19, 39 sumpta videntur.

11, 12 cum Nonnus omissis *αὐτῷ*, in quo variant testes, et sollemni *Κύριε* tantum haec habet: *εἶπον οὖν οἱ μαθηταί Εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται*, discipulorum non responsum Jesu datum sed sermunculum inter ipsos habitum innuit.

Ibid. 47 *καὶ οἱ Φαρισαῖοι* Nonnum non habuisse ex accurata patet discriminatione, quam eos inter facit atque pontifices satis notabilem v. 185 sqq.

— — — — *Καί τινες αὐτῶν*
εἰς πόλιν ἴχνος ἔκαμψαν ἐς ἀντιθεοὺς ἱερῆας
πληθύι κηρύσσοντες ἀπιστοτάτων Φαρισαίων
ἔργα θεοῦ Χριστοῖο. Καὶ ἄφρονες ἀρχιερῆες
εἰς ἀγορὴν ἀγέροντο πολύθροον, ἧχι γερόντων
εἰς ἓν ἀγειρομένων πρωτόθρονος ἕζετο βουλή.

Evangelista quidem 46 tantum habet *τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπον αὐτοῖς.*

16, 18 *ἔλεγον οὖν Τί ἐστιν τοῦτο ὃ λέγει τὸ μικρὸν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.* Versum ex antecedente importune repetitum esse etiam quidam libri innuunt, quorum alii *ὃ λέγει τὸ*, Vaticanus B adeo *τί λαλεῖ* omittit.

Ibid. 32 *ἔρχεται ὥρα καὶ ἐλήλυθεν.* Nonnus cum *ἐγγύθι δὲ χρόνος οὗτος* scribit, incertum est utrum liberius utrumque verbum expresserit an perfectum alibi obvium hic non habuerit. Sed eadem phrasis fortasse etiam in 17, 1 transiit, ubi *ἐλήλυθεν ἡ ὥρα* a Nonno ignoratur.

Carere etiam possumus eo, quod 18, 1 bis — *σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ* et *αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* — diserte additur, quoniam et statim sequitur 2 *μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ* et aliunde Jesum fere a discipulis comitatum esse scimus. Nec ibid. 2 ut aliis ex locis ad Judae nomen adderetur *ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν* opus erat.

Ibid. 16 *ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ* modo pluribus expositum antecedente versu praecesserat. Glossema etiam eo proditur, quod in cod. B aliisque pro eo legitur *ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερῆος* receptum a TB. Ejusdem farinae est quod 18 additur *καὶ θερμαινόμενος* a ceteris etiam ad Petrum relatum, quem vix puto hoc temporis momento de calefaciendo corpore cogitasse.

20, 2 de Maria haec tantum refert Nonnus *μιῇ ξυνώσατο φωνῇ Ἀμφὶ τάφου κενεοῖο.* Patet igitur eum tantum habuisse *καὶ λέγει αὐτοῖς Ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου.* Quae nunc addita leguntur *καὶ οὐκ οἴδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν* ex 13 descripta sunt.

Ibid. 15 depromptum aliis ex locis *Κύριε*, quod nescit Nonnus, etiam propterea exulare debet, quod hortulanum a se appellari putat Maria.

Pervenimus jam ad aliquot locos, in quibus a Nonni codice sententia aliqua abfuit, quae, quamquam novi quid tenet, tamen aut si deest a nemine desideratur aut omnino melius deest. Ita 7, 39 nuper edidit B *οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον δεδομένον, ὅτι ὁ Ἰησοῦς οὔπω ἐδοξάσθη*, sed in magna testium varietate alii ut L *ἅγιον*, alii *δεδομένον* omiserunt, T utrumque. Nonnus vero cum scribit v. 153 sq.

οὔπω γὰρ βροτέῃσιν ἐνερρίζωτο μενοιναῖς

Χριστὸς ἄναξ γενέταο φανεὶς ἀγχίθρονος ἕδρης,

non «libere mutavit», ut putabat T, locum sed breviorem expressit talem: οὔπω γὰρ ὁ Ἰησοῦς ἐδοξάσθη.

8, 31 sq. Nonnus tantum habuit ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν. Quae vulgo ante γνώσεσθε adduntur ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστὲ καὶ commodius abesse videntur, quoniam Judaeos alloquitur τοὺς πεπιστευκότας quidem, qui tamen, ut sequentia docent, nondum satis fidem obfirmaverunt.

9, 9, ubi aliquid turbatum esse testium discrepantia ostendit, Nonnus priora quidem ἄλλοι ἔλεγον ὅτι οὗτός ἐστιν omittit, sed posteriora plenius legit: ἄλλοι δὲ ἔλεγον Οὐχί, ἀλλ' ὅμοιος αὐτῷ ἐστίν.

12, 36 Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν, quae verba vix desiderantur, ubi post longiorem excursum ad 44 pervenimus Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν.

13, 19 ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι hoc modo exposuit Nonnus v. 85 sqq.

Γλώσσῃ προφθαμένῃ, τόπερ ἔσσεται, ἄρτι βοήσω,

ὄφρα μιν ἣν τελέσειεν ἕλιξ χρόνος ἐγγύθεν ἕρπων,

μῦθον ἀναμνήσησθε παλαίφατον, ὅττι περ ὑμῖν

ἐσσόμενον θέσπιζεν ἐμὴ πρωτόθροος ὀμφή.

Ultima cum evangelistae verbis minime congruere quivis videt: pro iis in suo libro Nonnum legisse ὅ τι ἐγώ φημι aliquis conjecerit, nisi haberemus fere eosdem versus ad 14, 29, ubi in evangelio simpliciter legitur ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. Id igitur hic quoque sine trium verborum appendice habuit poëta.

14, 20 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε [ὑμεῖς] ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. Hilarius certe ἐν—ὑμεῖς omittit, quo facto remanet ejusmodi membrum causale, qualia multa a Nonno ignorari supra vidimus.

15, 23 ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ. Versus ab omnibus praeter Nonnum agnitus haud satis apte intercedere videtur inter 22 εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἁμαρτίας et 24 εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἴχοσαν· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου atque sententiarum antithesin etiam a Nonno probe redditam turbare. Ex ultimis verbis confici ille facile poterat.

17, 24 tantum habuit δόξαν τὴν ἐμήν omissis quae vulgo sequuntur ἣν δέδωκάς μοι ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου, in quibus ὅτι ἠγάπησάς με etiam Cyrillus omisit.

Permirum vero est, quod 18, 5–8 semel tantum se confitentem facit Jesum Nonnus, ut haec tantum in suo codice invenerit tribus additamentis omissis: ἀπεκρίθησαν αὐτῷ Ἰησοῦν τὸν Ναζαραῖον. εἱστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν μετ' αὐτῶν. ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ἀπῆλθαν εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπεσαν χαμαί. πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτούς Τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον Ἰησοῦν τὸν Ναζαραῖον.

ἀπεκρίθη Ἰησοῦς Ἐγώ εἰμι. Ferri posse etiam hanc narrationem non est quod dubites: simulac Jesus, quem quaerant, eos interrogavit, nominare quidem sustinent sed tum statim humi procumbunt.

Jam vero ad eos locos perveni, in quibus paene vereor ne in temeritatis crimen incurram si Nonni lectionem adeo conjectura investigare et interdum ea quam hodie habemus superiorem esse scilicet criticus ἀθεόλογος demonstrare studuero. Horum locorum in numerum primum retulerim 5, 1, ubi hodie legimus: *Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα.* Sed prius membrum a Nonno lectum non esse paraphrasis ipsa prodit, cui vix apte cum Nansio mentio festi praemittitur, quod quale fuerit, jam antiqui interpretes dissenserunt. Equidem Nonni codicem a glossemate liberum esse existimo, quod ut adderetur post antecedentem versum *Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν*, in causa fuit 2, 11 et 13, ubi post illa *Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας* — jam haec sequuntur *Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς.*

Similiter alium evangelistae locum prorsus aliter a Nonno lectum esse puto. Hunc enim audi sodes 6, v. 118 sqq.

— — — — *Εἰρόμενος δὲ*
λαὸς Ἰουδαίων φιλοπευθέα ῥήξατο φωνήν·
«εἰπέ, τί κεν ῥέξωμεν, ὅπως θεοτερπέι θεσμῷ
ἔργα θεοῦ τελέσωμεν (sic!)»; *Ἄναξ δ' ἠμείβετο μύθῳ·*
«ὀρθὴν πίστιν ἔχοντες, ὅπως δέξησθε φανέντα,
ὅντινα κεῖνος ἔπεμψεν (sic!)».

Haec omnia tam arcte cohaerere, ut nihil intrudi possit, quod longiorem evangelistae orationem — 28. *εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν Τί ποιῶμεν, ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ; 29. ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.* — plene et perfecte reddat, fatearis necesse est. Nec tamen qui Nonni paraphrasin noverit, eum consulto in brevius illa contraxisse putaverit. Quid igitur, si poëta in suo codice haec tantum invenit: *ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς Ἐὰν πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος*?

Neque alium locum poëta duce a glossemate liberare dubito: 7, 16 sq. Jesus dicit: *ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ ἔστιν ἐμή, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με· ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστίν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ.* Quomodo theologi illud decantatum *τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν* huic sententiarum ordini adaptare soleant, me non fugit, sed nec mihi satisfaciunt et alios jam in eo offendisse interpretes scio. Jam audi mihi paraphrastam:

οὐ διδαχὴ πολύιδρις ἐμὴ πέλεν, ἀλλὰ τοκῆος,
ὅστις ἐμὲ προέηκεν. Ἀνὴρ δέ τις ἢν ἐθελήσῃ,
γνώσεται ἡμετέρης διδαχῆς χάριν, εἰ γενετῆρος
ἔστι τις οὐρανίη θεόθεν δόσις, ἢ ἐγὼ αὐτὸς
φθέγγομαι ἐξ ἰδίων ὀάρων αὐτόσσυτον αὐδήν.

Nonne statim videbis ad illa *ἀνὴρ δέ τις ἢν ἐθελήσῃ* simpliciter supplendum esse *γιγνώσκειν*, quod quominus etiam in evangelistae verbis fiat glossemate purgatis, nihil obstare videtur.

13, 30 sqq., ubi variant libri, Nonnus hunc Joannis textum accurate expressit: ὅτε οὖν ἐξῆλθεν, λέγει ὁ Ἰησοῦς Νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ. εἰ δὲ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτόν, omissis quae in fine ubique adduntur ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν, quod additamentum nec quidquam novi continere et facile ex antecedentibus repeti potuisse haud improbabilis videtur suspicio. Ita etiam statim 33 illud ζητήσετέ με, quod ex 7, 34 sublatum hic sententiarum ordinem paullulum interrumpit, a poëta ignoratnr.

16, 30 tantum habuit νῦν οἴδαμεν ὅτι οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ omissis quae vulgo post ὅτι leguntur οἶδας πάντα καὶ, quae verba si simpliciter spectantur, potius hanc contrariam sibi adnecti sententiam postulare videntur οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα σύ τινα ἐρωτᾷς. Quodsi comparamus 19 ἔγνω οὖν ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, cui curiositati obviam iturus totum instituit sermonem 19–28, nihil profecto in breviore, quale Nonnus exhibet, discipulorum responso desiderabimus.

17, 1–3 hoc modo Nonnus illustravit v. 3 sqq.

«υἷα πάλιν κύδαινε τεόν, πάτερ, ὡς πόρες αὐτῷ
σαρκὸς ὅλης βροτέης πρυμνήσιον ἡνιοχεύειν·
βούλομαι εἰν ἑνὶ πάντας, ὅσους (ὅσοις vitiose Passov.) πάρος ὤπασας αὐτός,
ζωὴν θεσπεσίην αἰώνιον ἀμφιπολεύειν,
ὄφρα σε γινώσκωσι θεὸν μόνον ἐλπίδα κόσμου
καὶ τεόν, ὃν προέηκας ἐπὶ χθόνα, Χριστὸν Ἰησοῦν.»

Patet eum hunc evangelii textum tribus additamentis liberum habuisse: Πάτερ, δόξασόν σου τὸν υἱόν, καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν, ὃ δέδωκας αὐτῷ, ἔχῃ (cum cod. D) ζωὴν αἰώνιον, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν. Erraret vero, qui aut ex evangelio in Nonnum v. 5 αὐτῷ aut ex Nonno in evangelium αὐτός inferre vellet.

Ibid. 11 sq. haec tantum habuit: πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς. ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν, ἐγὼ αὐτοὺς ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο. Verba, in quibus per se spectatis nihil video quod desideretur, interpolatorum manus experta esse ipse testium dissensus prodit. Nonnicorum versuum priores emendate adscribo:

— — — — ἀλλὰ μαθητὰς
ἡμετέρους σὺ φύλαξον ὁμόφρονας ἔκτοθεν ἄτης,
δαίμονος ἀντιπάλοιο προασπιστῆρας ἱμάσθλης,
ἁγνὲ πάτερ, σὺ φύλαξον ὁμόφρονας ἔκτοθεν ἄτης

(vulgo bis αὐτῆς ab Hermanno emendatum et προασπιστῆρος legitur), ut quo jure ἐκ τοῦ πονηροῦ Nonnico evangelio vindicaverim intelligas: jam enim conferas infra 15 Joanneum ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ cum Nonni versibus 54 sq.

ἀλλ' ἵνα μιν βλεφάροισιν ἀκοιμήτοισι φυλάξῃς
δαίμονος ἀρχεκάκοιο δυσαντήτων ἀπὸ δεσμῶν.

Recte enim δεσμῶν Nansius conjecit pro vulgato θεσμῶν.

Sed in quem jam delatus sum locum, de eo amplius dicendum. Nonnus enim nec versum 16

habuit — *ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσίν, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου* — ad verbum ex 14 repetitum, nec 18 — *καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον* —, quo importune sanctificationis doctrinam interrumpi versuum jam optime cohaerentium conspectus docet: *ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ· ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν· καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτόν, ἵνα ὦσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.*

Ibid. 25 sq. tantum habuit *ἐγὼ δέ σε ἔγνων καὶ οὗτοι ἔγνωσαν, ὅτι ἐγνώρισα τὸ ὄνομά σου*, praeclare, nisi fallor, cum ad *ἔγνωσαν* supplendum sit *σέ*, quod ipsum addit Hippolytus apud T. Genuinum esse, quod vulgo post *ὅτι* intruditur, *σύ με ἀπέστειλας καὶ* persuadere mihi non possum.

Rectius etiam, si quid video, 18, 22 minister tantum colapho non verbo Christum objurgat, ut cum Nonno deleamus verba *εἰπὼν Οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ*; id ipsum enim postulare videtur Domini vituperatio 23: *εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;*

Nec Christi oratio imminui mihi videtur, si ibid. 37 Pilati interrogationi *Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σύ;* — quod ad verbum transtulit Nonnus v. 175 *ἦ ῥα σὺ* (non *ῥά νυ*, ut vulgo legitur) *κοίρανος ἐσσί;* — simpliciter suae missionis consilium opponit: *Εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ*, omissis quae hodie praemittuntur *Σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ*, ubi iterum habemus ut etiam supra 18, 8 ejusmodi membrum per *ὅτι* adjunctum.

Mirum etiam est, quod apud Nonnum 19, v. 148 sq. de militibus legimus:

θεσπεσίην ἐσθῆτα θεηγενέος βασιλῆος
ἱστάμενοι δάσσαντο καὶ αἰγλήεντα χιτῶνα,

ut in suo evangelio idem fere invenisse videatur, quod in ceteris (Matth. 27, 35. Marc. 15, 24. Luc. 23, 34.) legimus: *ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ διεμερίσαντο καὶ τὸν χιτῶνα.* Quaternarium enim militum numerum si invenisset, vix ab eo enarrando sibi temperasset.

19, 28 verba *ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή* jam ab antiquis interpretibus ad Psalm. 68, 22 *καὶ ἔδωκαν εἰς τὸ βρῶμά μου χολὴν καὶ εἰς τὴν δίψαν μου ἐπότισάν με ὄξος* relata esse constat, quo jure, theologi videant. Nonnus certe nihil de scriptura sacra invenerat sed simplex *ἵνα τελειωθῇ* naturam secutus prorsus aliter ita est interpretatus v. 146 sqq.

Ἰησοῦς δ' ἅμα πάντα παριππεύσαντα νοήσας
ὅττι θοῶς τετέλεστο, θοώτερον ἤθελεν εἶναι
τέρματος ἱσταμένοιο τὸ λείψανον.

Etiam 20, 9 tantum *οὐδέπω γὰρ ᾔδεισαν* habuit sine *τὴν γραφήν*, ut ex interpretatione *οὐ γάρ πω δεδάασι* patet, non minus recte, si quid video.

Versum 19, 35 utrum tam abundantem scripserit evangelista necne, hodierni interpretes certant. Nonnus quidem cum hanc paraphrasin dederit:

ἀνὴρ δ' ὅστις ὄπωπεν, ἑῷ πιστώσατο μύθῳ
μαρτυρίην ἀτίνακτον· ἀριστονόοιο δὲ κείνου
ἴδμεν ὅτι ζαθέη καὶ ἐτήτυμος ἔπλετο φωνή,

nostri versus primum tantum membrum habuit, cui ex 21, 24 posterior pars adhaesit hoc modo:

καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκεν, καὶ οἴδαμεν, ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ. Vice versa illic haec tantum verba agnoscit: *οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ ὁ γράψας ταῦτα.*

20, 4 si vulgarem praepositionis usum servavit evangelista, de qua re judicare nequeo, scribere non potuit *ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον.* Joannem enim non intrasse sepulcrum sequentia apertissime indicant: *καὶ παρακύψας βλέπει* etc. Consentit Nonnus, sed ita, ut importunum atque inutile glossema prorsus omittat v. 20:

καὶ φθάμενος Σίμωνα ποδήνεμος ἦλθε μαθητής.

20, 19 hoc modo legit Nonnus: *Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, ὅπου συνηγμένοι ἦσαν οἱ μαθηταί, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς* etc. Vulgo post *ἐκείνῃ* additur *τῇ μιᾷ σαββάτων* male repetitum ex 1; tum *συνηγμένοι*, quod Nonnum habuisse v. 86 monstrat

ὁππόθι φωλεύοντες ἐναυλίζοντο μαθηταί,

olim receptum nuper ex optimorum librorum auctoritate damnaverunt LTB; postremo *διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων*, quod vulgo post *μαθηταί* additur, non hic Nonnus sed infra 26 post *οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ* habuit, ubi v. 116 ita transtulit:

φρικτὸν Ἰουδαίων πεφυλαγμένοι ὄγκον ἀπειλῆς.

Ne vero de transponendo versu ex illo in nostrum locum cogites, etiam Thomae denominatio *ὁ λεγόμενος Δίδυμος* in Nonni codice non 24 fuit, ubi tamen primum incredulus memoratur, sed itidem 26, unde v. 118

ὃν Δίδυμον καλέσαντο διώνυμον· ἀπροϊδὴς δὲ

removeri nullis machinis potest.

Pauci restant loci, in quibus Nonnicus evangelii codex alium sententiarum ordinem, quam qualem hodie habemus, praebuit. Horum agmen ducit 11, 30, qui versus circumscriptus a Nonno v. 106—108 in illo codice inter 31 et 32 suam sedem tenebat. Vice versa enim quominus cum Nansio hos versus inferamus post v. 97, eorum prohibet cum sequentibus discrepantia:

106 *οὔπω δ' εὐρυάλωος ἄναξ ἐπεβήσατο κώμης,*
ἀλλὰ μένων ἀτίνακτος ἔτι ζαθέῳ παρὰ χώρῳ
εἶχε ποδὸς στατὸν ἴχνος, ὅπῃ πάρος ἤντετο Μάρθῃ (sic!).
98 *Λαοὶ (ἄλλοι?) δ' οἵτινες ἦσαν ἔσω κινυροῖο μελάθρου,*
καί μιν ἐλαφρίζεσκον ἀκεσσιπόνῳ τινὶ μύθῳ —,

qui versus si deinceps leguntur, patet pronomen *μιν* ad Martham, non ad Mariam referri debere.

Paullo difficilior res est 10, 12 sq., quos versus his poëta persecutus est v. 41—48:

— — — *Ὁ δὲ μίσθιος οὐ πέλε ποιμήν·*
δήιον ἀγχικέλευθον ἰδὼν λύκον ἅρπαγα μήλων
κρυπτὸς ἀλυσκάζων ὑποδύεται, ὀξὺς ἐάσας
βοσκομένων ἀφύλακτα πολύπλανα πώεα μήλων,
κρυπτὸς ἀλυσκάζων ὑποδύεται, οὐκ ἀλέγει δὲ
μήλων ἀλλοτρίων, ὅτι μίσθιος αὐτὸς ἀκούει·

καὶ λύκος ἀγκυλόμητις ἐπέρχεται ἅρπαγι λαιμῷ
μῆλα διασκεδάσας σημάντορος οὐ παρεόντος.

In his omnia optime convenire, ut de transponendis singulis membris cogitari nequeat, nemo non videt. Sed ea si comparamus cum archetypo, tantum in partium dispositione offendemus discrimen, ut, qui jam paraphrastam bene noverit, dubitare non possit, quin ei longe alia ante oculos fuerit haec series: *ὁ δὲ μισθωτὸς οὐκ ὢν ποιμὴν θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ φεύγει καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα, φεύγει καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων, ὅτι μισθωτός ἐστιν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια· καὶ ἔρχεται ὁ λύκος καὶ ἁρπάζει τὰ πρόβατα καὶ σκορπίζει.*

Prorsus eadem res est 14, 9—11, quibus respondent Nonnici versus 33 sqq.

τηλίκον εἰμί, Φίλιππε, πολὺν χρόνον ἐνθάδε μίμνων
σύννομος ὑμείων, καὶ ἐμὴν οὐκ εἶδες ὀπωπήν;
πᾶς βροτός, ὅς με νόησε, καὶ ἄφθιτον εἶδε τοκῆα·
οὔπω πίστιν ἔχεις, ὅτι σύζυγός εἰμι τοκῆος
καὶ γενέτης μεθέπει με μιῇ συναρηρότα μορφῇ;
καὶ πόθεν αἰτίζεις με «μεριζομένῳ τινὶ θεσμῷ
δεῖξον ἐμοὶ γενετῆρα;» τὸν ἔδρακες εἰς ἐμὲ λεύσσων·
ἐκ κραδίης ὅτε μῦθον ἐρεύγομαι, εἰς ἐμὲ μίμνων
ξυνὸς ἐμοὶ λαλέοντι πατὴρ ἐμὸς ἔργον ὑφαίνει.
Οὔπω μάρτυρα μῦθον ἐπιστώσασθε μενοινῇ,
ὡς ἐν ἐμοὶ τελέθει γενέτης ἐμός, ὅττι καὶ αὐτὸς
σύμφυτός εἰμι τοκῆος, ἐγὼ λαλέων, ὃ δὲ ῥέζων;
εἰ μὴ ἐμοὶ πείθεσθε, σοφοῖς πιστεύσατε μούνοις
ἔργοις ἡμετέροισιν etc.

Emendavi interpunctionem — v. 38 vulgo *μεριζομένῳ τινὶ θεσμῷ* inepte cum *αἰτίζεις με* jungitur et v. 40 nuper Passovius contra Nansii interpretationem post *ἐρεύγομαι* punctum fixit — et v. 43 pro *καὶ σὺν* ex 10, v. 137 scripsi *ὡς ἐν*, quorum prius jam invenerat Nansius. Jam vero omnia tam bene procedunt, ut nec quidquam loco moveri queat nec aliud alicubi addi, id quod optime perspici potest ex infelici Nansii conatu, qui, ut propius ad eam quam nunc habemus Joannei textus conditionem admoveret Nonnum, et v. 36 sq. post v. 39 transposuit et medium versum 40 interrupit non minus quatuor pessimis suae fabricae versibus inter *ἐρεύγομαι* et *εἰς ἐμὲ* intrusis. Is potius Joannis verba hoc ordine modoque scripta enarravit: *Τοσοῦτον χρόνον, Φίλιππε, μεθ' ὑμῶν εἰμί, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ καὶ ἑώρακεν τὸν πατέρα· οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν; καὶ πῶς σὺ λέγεις Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ ἔργα αὐτοῦ. οὐ* (cum vulgata addunt etiam alii) *πιστεύετέ μοι ὅτι ὁ πατὴρ ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν τῷ πατρί* (sic cod. D et Hilarius); *εἰ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε.* Verba *τὰ ῥήματα—αὐτοῦ* patet hoc modo Nonnum accepisse: verba quae ego proloquor ex me ea pater mihi immanens ut sua ipsius opera progignit. Ita vides Nonnicum textum quam-

quam vulgato breviorem tamen non ea laborare «obscura breviloquentia», quam illi haud immerito objecerunt recentiores interpretes.

Hic jam si paullo audacior in investigando Nonni evangelio versatus esse arguar, majus etiam in ultimo quem tractaturus sum loco molimen audendum mihi videtur. Habemus hodie 21, 12 sq. hunc in omnibus Joannis libris membrorum ordinem: *λέγει — ἀριστήσατε. οὐδεὶς — ἐστιν. ἔρχεται — ὁμοίως.* Hodiernus Nonnus v. 69—76 hunc ordinem habuisse videtur: *οὐδεὶς — ἐστιν. λέγει — ἀριστήσατε. ἔρχεται — ὁμοίως.* Verum jam narrationis tenor postulat, ut et poëtae versus et evangelistae verba aliter disponamus. Habuerat ille hunc ordinem:

73. *καί σφιν ἄναξ παρέθηκε φέρων περιμήκετον ἰχθύν,*
ἰχθὺν καὶ νέον ἄρτον· ἑοῖς δ' ἐκέλευε μαθηταῖς·
«δεῦτε, πάλιν δαίνυσθε μιῆς ὑπὸ κύκλα τραπέζης
ὀπταλέην ἀδόκητον ἐθήμονα δαῖτα θαλάσσης.»
69. *οὐ τότε τολμήσας τις ἀνὴρ ὁμόφοιτος ἑταίρων*
ἀντωποῖς βλεφάροισι θεὸν παρεόντα δοκεύων
«τίς τελέθεις;» ἐρέεινε, καὶ οὐ θρασὺς εἴρετο Σίμων,
ἐγγύθι γινώσκων, ὅτι κοίρανος ἦεν Ἰησοῦς.

Cui ordini optime haec respondent: *ἔρχεται Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως· λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς Δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτὸν Σὺ τίς εἶ; εἰδότες, ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.* Et nunc demum ad narrationis finem optime quadrant sequentia *Τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν*, et apud Nonnum:

τοῦτο πάλιν τρίτον ἄλλο φαείνετο (sic!) *πᾶσι μαθηταῖς*
Ἰησοῦς μετὰ θεῖον ἐγέρσιμον ὕπνον ὀλέθρου.

Hi igitur loci fuerunt, nisi unum alterumve memoriae lapsu omisi, omnes, in quibus Joannei evangelii codicem, quo Nonnus usus est, pauciora verba, quam quae hodie aut in cunctis aut in plurimis fontibus invenimus, habuisse certis argumentis demonstrari potest. Quas Nonnici codicis scripturas cum haud raro receptis hodie lectionibus superiores mihi videri monui, profecto illi tantum codici sua vindicare, minime vero quid evangelista ipse scripserit indicare volui. De ea enim re judicare non meum est, sed theologorum criticam cum totius Novi Testamenti tum hujus evangelii historiam indagantium, qui ut praeter ipsos codices et Graecos et ex Graeco versos etiam patrum et Graecorum et Latinorum auctoritatibus ad constituenda sacrorum scriptorum verba utuntur, ita jam etiam Nonni discrepantias commode in conspectum ordinemque datas suo examini subjicere poterunt. Hi igitur videant, illis Nonnici codicis omissionibus genuinus evangelistae sermo vel ubique vel passim num mutilatus sit an pristinae puritati restitui debeat.

Additamenta vero, quibus nos hodie caremus, nulla habuisse videtur nisi uno loco 21, 2, ubi Nonnus certe non de suo Petro fratrem adjunxit v. 5:

καὶ σοφὸς Ἀνδρείας, ὁμογάστριος ὃς πέλε Πέτρου.

Aliis enim locis, in quibus obiter intuenti plus invenisse videtur, rem breviter indicatam paullulum aut dilatavit, ut statim infra v. 71, quem locum modo adscripsi, ubi post caeterorum universam mentionem diserte Simonem utpote *θρασύν* nominavit — quod idem fecit 4, 27, de quo loco lacunoso supra p. 8 monui —, aut explicavit, ut 6, 30 sq. evangelistae verbis hoc modo interpunctis — *πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ; οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ* sententiarum nexum diserte intulit hunc:

Τί ῥήξεις προτέροισιν ὁμοίιον; ἡμέτεροι γὰρ
αἰθέρος ἄφθιτον εἶδαρ ἐρημάδος ἔνδοθι πέτρης
μάννα πολυκλήιστον ἐθοινήσαντο (sic!) *τοκῆες,*

et 9, 24, ubi simplex *δὸς δόξαν θεοῦ* commendavit addito *ὅς σε σαώσας ὀφθαλμῶν πόρε φέγγος.*

Unus superest locus, in quo mire profecto versatus est poëta, ut anceps meum haereat judicium, celeberrimus ille qui est 21, 15 sqq. de Petri missione, cui cum amorem suum ter testificanti Christus primo *Βόσκε τὰ ἀρνία μου* secundo *Ποίμαινε τὰ πρόβατά μου* tertio *Βόσκε τὰ πρόβατά μου* regerit, jam mihi puero Lutheri biblia multum versanti scrupulum injecit illa quae mihi non satis distincta videbatur repetitio nec nunc viro recentiorum interpretum commenta satisfaciunt. Egregie vero Nonnus Christo hanc subjecit gradationem:

v. 89 *βόσκε μοι ἔμφρονας ἄρνας ἀσιγήτῳ σέο ῥάβδῳ.*
v. 98 *ἡμετέρων ποίμαινε νοήμονα πώεα μήλων.*
v. 108 *οὐρανίῃ ποίμαινε καλαύροπι μῆλα καὶ ἄρνας.*

Ingeniose profecto, nisi hic tertio loco jam in suo codice invenit *ποίμαινε τὰ πρόβατα καὶ τὰ ἀρνία μου.* Sed eum ut potius ingenio suo indulsisse existimem, movent me ejus versus 116 sq., quibus hanc narrationem conclusit, quorum versuum nec vola nec vestigium in evangelio apparet:

καὶ σοφίης πλήθοντι θεὸς πάλιν ἔννεπε Πέτρῳ·
«ἄρνας ἐμοὺς ποίμαινε σαόφρονας ἄνθεσι βίβλων.»

Hoc vero versu, Viri Gravissimi, quasi etiam Vobis nobisque dicto jam ad eam rem revocor, cujus causa tota haec scriptio suscepta est, ad vota pro Vestrae Universitatis salute pie nuncupanda. Quae vota qualia potissimum esse debeant, ex iis, quae libelli initio de Universitatis Vestrae studiis eorumque cum nostra republica commercio in memoriam revocavi, quasi sua sponte elucere quis non videt? His enim temporibus et volgi praeconiis celebrari et publicis privatisque praemiis adornari quom videamus fere solas eas artes, quae id tantum agunt, ut naturae viribus subigendis et terrae opibus effodiendis hominum quotidiano usui voluptatibusque inserviant, nos jam Universitatum professores ac magistros cum maxime decet juvatque eam scientiam et excolere ipsos et edocere adolescentes, quae, sive in divinis humanisque sive in naturalibus versetur rebus investigandis aperiendis illustrandis, solo veritatis amore incensa in se suaque virtute finem bonorum habet invidiae

inexpugnabilem mercedis non egentem. Illae etenim artes — quas et ipsas splendidissimum habere humani ingenii triumphum quis negaverit, quas summae omnium saluti quotidie augeri et amplificari quis non laetetur? — illae artes si quando acciderit ut solae omnem vitam humanam regant atque compleant, magnopere verendum est, ne animus omnium imperator sibi ipsi imperare dediscat atque corporis voluptatibus sensuumque rationibus unice deditus illud poëtae obliviscatur:

«Pronaque cum spectent animalia caetera terram,
Os homini sublime dedit caelumque tueri
Jussit et erectos ad sidera tollere voltus.»!

Hoc igitur sanctissimum officium «sursum corda» studiosae juventutis erigendi atque caelestis sapientiae floribus pascendi, quod per quatuor saecula a Vestra Universitate perpetuo strenueque est observatum, ut etiam quinto quod jam ingressa est saeculo sine ullo impedimento persequi prospereque explere eidem contingat, cum optimis ominibus optamus atque precamur, in quo officio nobis Turicensibus eandem Vobiscum, quae adhuc fuit, mansuram esse societatem certo speramus a desideriis haec vota superantibus et fortasse controversis consulto abstinentes, quoniam temporis et acti memores et ei quod agitur intentos de olim futuro securos esse oportet divino numini aeternoque rerum ordini confisos!

TBS 3619 .9 .Ko1

363064
Koechly
Evangelii Joannei
Paraphrasis a Nonno
Facta

N.T. Sem

TBS 3619 .9 .Ko1

Koechly
Evangelii Joannei
Paraphrasis a Nonno
Facta 363064

BS 3619 .9 Ko1

363064